آقا حسین خوانساری و فیض: اجزاء رویت قبل از زوال در روز سیام

> **قال الفاضل الخوانساري آقا حسين قدس سره على ما نقل عنه في حاشيته على رواية داود «اذا طلب الهلال في المشرق غدوة فلم ير، فهو هنا هلال جديد رأى أو لم ير»: هذا الحديث بظاهره يدل على أن تحت الشعاع انما يكون في ليلة واحدة، و هو خلاف الواقع، فلا بد من تأويله. و الحق فيه أن مراده عليه السّلام أنه اذا طلب الهلال في المشرق غدوة يوم الثلاثين من شهر رمضان فلم ير، فهو هلال الليلة الواحدة، و الشهر حينئذ ثلاثين يوما أعم من أن يرى في مسائه أو لم ير، و أما اذا رأى فهو لليلتين، و الشهر حينئذ ناقص عن الثلاثين، كما مر حديث في هذا المعنى انتهى**[1]

«قال الفاضل الخوانساري آقا حسين قدس سره على ما نقل عنه في حاشيته على رواية داود»؛ حاشیه بر روایت داود. پس ایشان به مشارق الشموس - شرح دروس - نسبت ندادهاند؛ ولی به نظرم در کتاب رؤیت هلال که همین را آوردهاند، میگویند آقا حسین و آدرس میدهند به کتاب مشارق الشموس، صفحه چهارصد و هفتاد و یک. ظاهراً مشارق الشموس کتاب صوم ندارد. کتاب صوم برای آقا زاده ایشان آقا رضی است. از اینجا معلوم میشود این حرفی که ایشان در اینجا نقل میکنند حرف پسر در تکمیل نیست. بلکه دو حرف است. تکمیل را دیروز خواندم. آن چه که ایشان در اینجا میگویند برای حاشیه خود حاج آقا حسین است بر خود حدیث، نه در شرح دروس. ایشان فرمودهاند:

«هذا الحديث بظاهره يدل على أن تحت الشعاع انما يكون في ليلة واحدة»؛ به ظاهرش این را می گوید. **«و هو خلاف الواقع»**؛ و حال اینکه اینطور نیست. تحت‌الشعاع دو روز و خوردهای طول میکشد. چطور در لیله واحده باشد؟! **«فلا بد من تأويله»؛** باید آن را تاویل کنیم.

«و الحق فيه»؛ یعنی رؤیت قبل از زوال؛ همانی که سید بحر العلوم هم استظهار کردند. همانی که فیض استظهار کرده بودند. حاج آقا حسین «والحق فیه» را به این صورت معنا کردهاند. ولی خود صاحب ذخیره که رؤیت قبل از زوال را قبول داشتند این را نیاوردهاند که ایشان میگویند تعجب است خود صاحب ذخیره این را برای حرف خودش نیاورده است، ولی حاج آقا حسین این را برای «الحق فیه» آوردهاند که بر حرف ایشان دلالت میکند.

«أن مراده عليه السّلام أنه اذا طلب الهلال في المشرق غدوة يوم الثلاثين من شهر رمضان فلم ير»؛ عین همانی است که سید فرمودهاند. وقتی روز سیام شهر رمضان هلال را طلب کردید و آن را ندیدید، **«فهو هلال الليلة الواحدة»؛** یعنی هلال یک شب است. یعنی امشب که آن را میبینید شب اول است و شب دوم نیست. **«و الشهر حينئذ ثلاثين يوما»؛** امشب هم شب اول است. **«أعم من أن يرى في مسائه أو لم ير»؛** ببینیم یا نبینیم. اگر در روز سیام نبینیم خیلی بعید است.

«و أما اذا رأى فهو لليلتين»؛ اگر در صبح سیام دیدید برای شب دوم است. هلال جدید نیست. «رئی» یعنی چه؟ «رئی» یعنی بعد الغدوة. اینکه ممکن نیست شما غدوتا آن را ببینید. شما میخواهید برای لیلتین بگیرید. اگر لیلتین است حتماً در وقت طلوع شمس، طلوع نکرده باید صبر کنیم شمس بالا بیاید، بعدش طلوع کند و آن را ببینید تا برای لیلتین شود. این فرمایش حاج آقا حسین است. **«و الشهر حينئذ ناقص عن الثلاثين، كما مر حديث في هذا المعنى انتهى»**؛ که ماه بیست و نه روز بوده و امشب هم شب دوم میشود.

و قال صاحب الوافي فيه: يعني اذا طلب الهلال أول اليوم في جانب المشرق حيث يكون موضع طلبه فلم ير فهو هاهنا، أي: في جانب المغرب هلال جديد و اليوم من الشهر الماضي، سواء رؤي في جانب المغرب أو لم ير، و قد مضى خبر محمد بن قيس و اسحاق بن عمار في هذا المعنى أيضا انتهى.

---

[1] الرسائل الخواجوئیة(الرسالة الهلالیة)، ج ۲، ص ۳۵۵-۳۶۰

بازبینی #1
ایجاد شده 26 آوریل 2026 14:27:41 توسط ... .
به روزرسانی شده 26 آوریل 2026 14:30:09 توسط ... .